



Informace ke Sčítání lidu, domů a bytů 2021 pro organizace zastupující národnostní menšiny

Kdy a jak proběhne Sčítání lidu, domů a bytů 2021?

Proč je dobré uvést při sčítání svou národnost?

Proč je přihlášení se k národnosti dobrovolné?

Co jsou to výbory pro národnostní menšiny a jak je zřídit?

Jak přispět ke školní výuce v jazyce národnostní menšiny?

Jak přispět k zachování a rozvoji menšinové identity?

Jak zajistit vícejazyčné názvy v obcích?

Od konce března do začátku května 2021 bude v České republice opět probíhat sčítání lidu, domů a bytů. Jedná se o unikátní příležitost, jak jednou za deset let zjistit důležité informace o tom, jak žijeme. To se týká i přání, obav a specifických potřeb národnostních menšin.

Osobní data budou v bezpečí

Sčítání 2021 využívá nejmodernější technologie a vysoké bezpečnostní standardy při sběru a zpracování údajů. Osobní údaje se zpracovávají pouze zákonným způsobem a pro zákonem stanovené účely. To znamená, že osobní data jsou v bezpečí, nejsou nikomu poskytována a jejich správcem je výhradně Český statistický úřad. Jakékoli nakládání s daty se důsledně dokumentuje. Osobní údaje podléhají kompletní anonymizaci, vymazání a zničení. Zveřejňovány budou pouze souhrnné statistické výsledky, a to takovým způsobem, že z nich v žádném případě nebude možné zjistit, jak jednotliví respondenti odpovídali.

Přihlášení se k vlastní národnosti

Listina základních práv a svobod jasně říká, že „každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti“. Ve sčítacím formuláři je tato otázka nepovinná a je na rozhodnutí každého, zda a jakou národnost vyplní. Dokonce je možnost uvést národnosti dvě. Je to proto, aby se nikdo nemusel složitě rozhodovat, kterou národnost zvolí v případě, že se cítí mít národnosti dvě. To se může týkat například člověka, jehož rodiče jsou rozdílné národnosti a pociťově si v sobě nese povědomí a kulturu obou dvou. Nic tedy nebrání tomu, aby se ten, kdo bude chtít, přihlásil například jak k národnosti české, tak i k národnosti jiné.

Přestože se jedná o dobrovolnou, tedy nepovinnou deklaraci, ve svém důsledku hraje v životě minorit významnou roli. Výše zastoupení jednotlivých národnostních menšin se totiž přímo odráží v možnostech uplatňování jejich práv v České republice. Zjednodušeně se tak dá říct, že čím více je přihlášených zástupců národnostní menšiny, tím větší vliv to má na chod obcí, krajů a státu. Kde ale začít?

Výbor pro národnostní menšiny jako odrazový můstek

Všichni příslušníci národnostních menšin v České republice mají právo na aktivní účast v kulturním, společenském a hospodářském životě a na veřejných záležitostech.

Hlavním způsobem, jak je toho možné dosáhnout, je ustavení a činnost výboru pro národnostní menšiny. Na existenci výboru pro národnostní menšiny jsou totiž navázány možnosti uplatňování důležitých práv příslušníků národnostních menšin, jakými jsou třeba vzdělávání v jazyce menšiny, vícejazyčné názvy na úřadech apod.

O zřízení výboru pro národnostní menšiny musí písemně požádat spolek zastupující zájmy národnostní menšiny, v němž nejméně polovinu členů musejí tvořit příslušníci národnostních menšin.

Výbor může vzniknout jak na úrovni kraje, tak v rámci obce. Stačí přitom, aby v kraji žilo minimálně 5 % občanů hlásících se k jiné než české národnosti. U obcí je situace podobná, je však potřeba dosáhnout 10% podílu. A právě sčítání lidu je jedinou možností, jak tyto nezbytné údaje získat.

Pole působnosti výborů je různorodé, nejčastěji se soustředí například na organizování kulturních, jazykových vzdělávacích či sportovních akcí. Výbory mohou také navzájem spolupracovat a vyměňovat si zkušenosti, například s projektovou činností, mimo jiné s využitím dotačních programů určených k rozvoji národnostních menšin.

Školství

Ve školách se vzděláváním v jazyce národnostní menšiny se vydávají vysvědčení, výuční listy a diplomy o absolutoriu dvojязыčně, tedy česky a v jazyce národnostní menšiny.

V místech, kde je zřízen výbor pro národnostní menšiny, lze nárokovat například zajištění výuky v jazyce národnostní menšiny. Na základě jednoduchých parametrů určujících minimální počet studentů může vzniknout třída, nebo rovnou celá škola, ať už mateřská, základní či střední.

V těchto školách nebo třídách mají žáci právo skládat společnou i profilovou část maturitní zkoušky v českém jazyce nebo v jazyce národnostní menšiny, s výjimkou zkoušky z českého jazyka a literatury, kterou skládají výhradně v českém jazyce.

Volby a jazyk při veřejném styku

V obcích, ve kterých se zřizuje výbor pro národnostní menšiny, se oznámení o konání voleb do Parlamentu ČR, Evropského parlamentu a zastupitelstva obce zveřejňuje i v jazyce příslušné národnostní menšiny. Při volbách do zastupitelstva kraje je pak nutná existence výboru na krajské úrovni. U prezidentských voleb je cizojazyčné oznámení podmíněno alespoň 10% podílem občanů menšinové národnosti v územním obvodu na základě údajů z posledního sčítání lidu.

V případě veřejných vyhlášek týkajících se záležitostí národnostních menšin stanovuje správní řád povinnost vyhlášku zveřejnit i v jazyce národnostní menšiny. Podmínkou je opět existence výboru pro národnostní menšiny nebo jiného orgánu pro záležitosti národnostních menšin v daném správním obvodu.

Vícejazyčné názvy

Podle zákona o obcích se v obci obývané příslušníky národnostních menšin mohou názvy obce, jejich částí, ulic a jiných veřejných prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků uvádět také v jazyce národnostní menšiny.

Podmínkou však je, aby se v posledních dvou sčítáních lidu přihlásilo k příslušné národnosti vždy alespoň 10 % občanů dané obce. O uvádění názvů v jazyce národnostní menšiny nemůže požádat nikdo jiný než právě výbor pro národnostní menšiny.

Práva nenavázaná na existenci výborů

Řada základních a důležitých práv příslušníků národnostních menšin sice není přímo navázána na existenci výborů pro národnostní menšiny, ale skutečnost, že se k dané národnostní menšině občané hlásí, může mít vliv na intenzitu aktivit příslušníků národnostních menšin a rozsah jejich podpory z veřejných rozpočtů.

Mezi tato práva patří například právo na zachování a rozvíjení svého jazyka, kultury a tradic a na jejich respektování. Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Úřad vlády ČR každoročně zveřejňují výzvy v rámci dotačních programů zaměřených specificky na aktivity a podporu národnostních menšin. Své programy na podporu rozvoje kultury mají i kraje a obce.

Dále jde například o právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce příslušné národnostní menšiny, na jehož základě Česká televize vysílá pravidelný pořad Sousedé zaměřený na záležitosti národnostních menšin. Téma má své zastoupení i v pořadech Českého rozhlasu, příkladem budiž magazín O Roma Vakeren vysílaný částečně v češtině a romštině.

V neposlední řadě se jedná například o právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny či možnost užívání jazyka národnostní menšiny při úředním styku a před soudem.

Základní informace o Sčítání 2021

Bezpečně. Online. Raz dva.

Sčítání lidu, domů a bytů 2021 proběhne na jaře letošního roku, a to ve dvou fázích. Od 27. března se bude možno sečíst online pomocí elektronického formuláře. Ti, co se online nesečtou, budou muset od 17. dubna do 11. května vyplnit listinný formulář.

Online sčítání

Elektronický sčítací formulář bude kromě češtiny dostupný v 7 jazycích (angličtina, němčina, polština, ruština, ukrajinština, vietnamština, romština). Mezi jazyky půjde snadno přepínat v kterékoli části vyplňování formuláře. Jeho vyplnění bude jednoduché, návodné a oproti tištěnému formuláři i výrazně rychlejší. Čtyřčlenné domácnosti zabere vyplnění přibližně 30 minut.

Sečíst se online bude možné bez jediného kontaktu se sčítacími komisaři. Sčítání online umožní jednoduše vyplnit sčítací formulář z pohodlí domova i za ostatní členy domácnosti, ať už se jedná o rodinné příslušníky, nebo o starší příbuzné. Výhodou sčítání online je také to, že elektronický formulář ukazuje pouze otázky, které se vás týkají. Čas dále šetří i automatické doplňování některých údajů. Pokud se rozhodnete uvést rodné číslo, elektronický formulář už se neptá na číslo dokladu totožnosti a rovnou doplní, zda jste muž, či žena.

Listinné sčítání

Distribuce listinných sčítacích formulářů proběhne po skončení online sčítání. Do všech domácností, kde se někdo nesečetl elektronicky, budou formuláře doručovat sčítací komisaři. Vzhledem k současné epidemické situaci připravil ČSÚ v součinnosti s Českou poštou a hlavní hygieničkou České republiky distribuci a sběr listinných formulářů tak, že dojde k výraznému omezení fyzických kontaktů mezi sčítacími komisaři a obyvatelstvem. Distribuce formulářů do domácností bude probíhat podobně, jako nyní probíhá doručování doporučených poštovních zásilek, při dodržování přísných hygienických pravidel (ochranné pomůcky, dezinfekce, fyzický kontakt primárně venku, minimalizace doby kontaktu). Z tohoto důvodu nebudou sčítací komisaři pomáhat s vyplňováním formulářů. V případě potřeby se však lze od 12. března obrátit na infolinku 840 30 40 50. Vyplněné formuláře bude možné odeslat v předtištěné obálce prostřednictvím schránek České pošty nebo odevzdat na kontaktních místech Sčítání 2021. Jejich síť rovnoměrně pokrývá celé území České republiky a od 17. dubna do 11. května budou provozovány za zvýšených hygienických požadavků na přibližně 800 vybraných pobočkách České pošty. Seznam kontaktních míst bude k dispozici na oficiálním webu www.scitani.cz/kontaktnimisto.

Tištěné formuláře budou pouze v českém jazyce. Na vyžádání (u sčítacího komisaře nebo na kontaktním místě sčítání) budou k dispozici tištěné překlady formuláře rovněž v 7 jazycích (angličtina, němčina, polština, ruština, ukrajinština, vietnamština, romština). Tyto překlady napomohou k vyplnění originálního formuláře v češtině. Překlady tištěného formuláře budou rovněž ke stažení na www.scitani.cz/formular a již ve fázi online sčítání si bude možné prohlédnout konkrétní znění otázek.

„To, že se lidé přihlásí ke své národnosti, je významným signálem pro celou společnost, která tak může získat reálné informace o národnostním složení obyvatelstva naší země a o jejích potřebách. Mějte to na paměti, až budete vyplňovat sčítací arch!“

Klára Jůnová
tajemnice Rady vlády pro
národnostní menšiny

